

ALAPOZÁS, LÉTSZÜKSÉGLET, KIHÍVÁS: PEDAGÓGUSOK METAFORÁI A SZÖVEGÉRTÉS-FEJLESZTÉSRE

SZ-1

Halász Csenge, Tary Blanka, Hódi Ágnes, Fejes József Balázs, Vigh Tibor

Szegedi Tudományegyetem, MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport

Kulcsszavak: szövegértés-fejlesztés; tanárok; metaforakutatás

A hazai pedagógusok körében végzett kutatások rámutatnak arra, hogy a tanárok többsége szakmai támogatásra szorul a szövegértés hatékony fejlesztéséhez. A pedagógiai nézetek és az osztálytermi gyakorlat összefüggéseit számos vizsgálat igazolta, melyek szerint a tanárok olvasással kapcsolatos nézetei közvetlenül befolyásolhatják osztálytermi gyakorlatukat, ezáltal a tanulók teljesítményét. Tehát az olvasás fejlesztésére vonatkozó nézetek feltárása hozzájárulhat a pedagógusok hatékonyabb felkészítéséhez a szövegértés támogatására. Jelen kutatás célja, hogy metaforákon keresztül feltárja a pedagógusok szövegértés-fejlesztéssel kapcsolatos nézeteit. Kutatási kérdéseink a következők voltak: (1) Hogyan kategorizálhatók a szövegértés-fejlesztéssel kapcsolatos metaforák? (2) Milyen arányban fordulnak elő produktum és folyamat, valamint negatív és neutrális/pozitív jellegű metaforák? Kutatásunkban 172 pedagógus online kérdőíves adatgyűjtésével összegyűjtött metaforáit elemeztük a Lakoff és Johnson (1980) által kidolgozott konceptuálistmetafora-elmélet kereteit alkalmazva. A résztvevők képzési szintek szerinti megoszlása a következő volt: 1–4 évfolyam = 36%, 5–8 évfolyam = 67%, 9–12 évfolyam = 28%, szakszolgálat = 1%. Kutatásunk egy átfogó kérdőíves vizsgálat részét képezi, jelen munka csak a metaforák elemzésére fókuszál. A résztvevőktől a következő mondat befejezését kértük: „A szövegértés-fejlesztés olyan, mint...” Az eredmények alapján a pedagógusok szövegértés-fejlesztésre vonatkozó metaforáit tíz fő fogalmi kategóriába soroltuk: alapozás, létszükséglet, kihívás, folyamatos tevékenység, eszköz, minőségi javulás, hozzáférés/kinyílás, építkezés, feladat, gyógyítás. A metaforákat folyamat/produktum, valamint negatív és neutrális/pozitív jellegük alapján is kategorizáltuk. Valamivel több mint a metaforák harmada (35,62%) esett a produktum kategóriába. A negatív kategóriába kerülő metaforák aránya kevesebb mint 6% volt. Az általunk azonosított fő- és alkategóriákból számos mutatott átfedést a korábbi vizsgálatokban közölt metaforakategóriákkal, azaz úgy tűnik, hogy az olvasással és az olvasássegítéssel kapcsolatos metaforák egy része kontextustól független. A tipikus, széles körben előforduló metaforák felkínálása pedagógusok és pedagógusjelöltek számára képzések során hozzájárulhat az önreflexió erősítéséhez. Az egyes kategóriák gyakoriságát és a kategóriáknak a korábbi kutatásokban találtakal való átfedését figyelembe véve erre a célra kifejezetten alkalmasnak tűnnek a következő metaforák: a ház alapjának a lerakása (alapozás), amikor beszélni tanítjuk a gyermekünket (beszédtanulás), légzés az embernek (létszükséglet), só nélkül főzni (minőségi javulás), ha a gyermekekkel egy másik világot ismertetnénk meg (hozzáférés/kinyílás).

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Köznevelési Kutatási Programja és a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének Digitális Társadalom Kompetenciaközpont támogatta. Fejes József Balázs és Halász Csenge a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagjai.